

Keemiaülesannete lahendamise lahtine võistlus

16. november 1996. a

Tallinn, Tartu, Kuressaare, Narva, Ahtme

Vanem aste (11. ja 12. klass)

1. Tundmatule happele **X** lisati ammoniaagi vesilahust. Saadud lahuse kuivaksaurutamisel saadi 2,64 g valget ainet **A**. Aine **A** vesilahus reageerides 8,00 g 30,0%lise NaOH vesilahusega eraldab 896 cm³ gaasi (n.t.). Identifitseerige ained **A** ja **X**. Kirjutage vastavad reaktsioonivõrrandid. Teada on, et aine **A** sisaldab 48,48 % hapnikku. **11 p.**

2. KMnO₄ on tugev oksüdeerija, mis võib oksüdeerida nii anorgaanilisi kui orgaanilisi ühendeid. KMnO₄ oksüdeerib piisavalt kõrge kontsentratsiooniga HCl lahust, kuid ei ole võimeline oksüdeerima aktiivsete metallide kloriidide lahuseid.

a) Kirjutada KMnO₄ tasakaalustatud reaktsiooni võrrand oblikhappega (C₂O₄H₂) väävelhappe juuresolekul, kui permanganaatioon redutseerub Mn²⁺-ks.

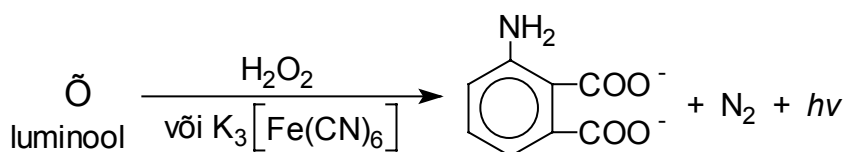
b) Kui lisada KMnO₄ lahusele NaCl lahust ja seejärel HNO₃ lahust, siis on märgata kloori eraldumist. Kas sellest võib järeldada, et HNO₃ on soolhapest tugevam hape, või peitub põhjus muus (põhjendage, kui arvate nii). Kirjutada Cl₂ saamise tasakaalustatud reaktsioonivõrrand. **9 p.**

3. Aine **A** annab kuumutades ained **B**, **D** ja **E**. Ained **A** ja **B** reageerivad soolhappega. Reaktsioonisaadusteks on mõlemal puhul ained **D**, **E** ja **Z**. Ainete **A**, **B** ja **Z** koostisesse kuulub sama metall, mida neis on vastavalt 27,4; 43,4 ja 39,4 %. Ainete **D** ja **E** vahelise reaktsiooni saadus on nõrk hape. Aine **D** molaarmass on suurem, kui aine **E** molaarmass. Identifitseerida ained **A**, **B**, **D**, **E** ja **Z** ning kirjutada vastavate reaktsioonide võrrandid. **10 p.**

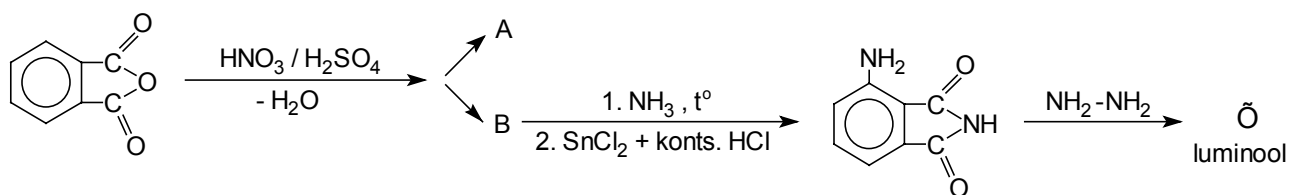
4. On viis lahust, millede pH on vastavalt 1,0; 5,2; 7,0; 10,2 ja 13,0. Kõikide lahuste molaarsed kontsentratsioonid on samad. Lahustunud aineks on KClO, LiOH, SrBr₂, NH₄Cl ja HI. Milline oli lahuste molaarne kontsentratsioon ja milline oli vastava aine lahuse pH?

8 p.

5. Luminooli kasutatakse kriminalistikas vere jälgede ilmutamiseks. Vere esinemise korral hakkab luminooli lahus helenduma ja eraldub lämmastik. Samasuguse efekti annavad ka vesinikperoksiid või punane veresool aluselises keskkonnas.

Luminooli saab sünteesida ftaalhappe anhüdriidist

- a) Kirjutada ainete A ja B struktuurivalemid, teades, et nad on aromaatses tuuma asendiisomeerid.
  - b) Kirjutada luminooli struktuurivalem, kui on teada, et ta sisaldab 23,73% lämmastikku.
  - c) Kirjutada sünteesi skeem, kuidas saada ftaalhappe anhüdriidi 1,2-dimetüülbenseenist.
- 12 p.**

6. Süsivesikute üldvalem on $C_n(H_2O)_n$, kuid sellise valemiga kõik ühendid ei pruugi kuuluda süsivesikute klassi. Aine A üldvalem vastab süsivesikute üldvalemile. Ta annab Cu(II)oksiidiga punase sademe ja aine B. Aine B reaktsioonil väävelhappega eraldub mürgine gaas, milles on 42,8 % süsinikku. Ühend A reageerib NH_3 -ga, andes ühendi, mille molaarmass on 140, milles on 40,0 % lämmastikku ja mille nimetus on heksametüleentetraamiin. Ühend A annab ka hõbepeegli reaktsiooni.

- a) Identifitseerida aine A.
- b) Millisesse orgaaniliste ühendite klassi kuulub aine A?
- c) Millises agregaatolekus on aine A?
- d) Kirjutada üks võimalikest aine A saamisreaktsioonidest.
- e) Kirjutada reaktsioonivõrrandid, kui aine A reageerib CuO-ga ja kui annab hõbepeegli reaktsiooni.
- f) Kirjutada reaktsioonivõrrand aine B ja väävelhappe vahel.
- g) Kirjutada heksametüleentetraamiini struktuurivalem.

10 p.